

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3104/2019. (V. 17.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kecskeméti Törvényszék 3.Bpkf.426/2018/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Szabó József ügyvéd, 4400 Nyíregyháza, Bocskai utca 21.) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, és abban kérte a Kecskeméti Törvényszék 3.Bpkf.426/2018/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését.
- [2] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz előzményeként előadta, hogy 2015. február 20-tól 2017. augusztus 19-ig börtönbüntetését töltötte, amelyet követően a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) 10/A. §-a alapján kártalanítási kérelmet terjesztett elő. A kérelmét elbíráló Kecskeméti Törvényszék 6.Bv.396/2018/5. számú végzésével a kérelemnek részben adott helyt, és 31 napra vonatkozóan összesen 37 200 forintot ítélt meg kártalanítás címén az indítványozó javára.
- [3] A végzés indokolása szerint az indítványozó alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményei 2017. március 17. és 2017. június 19. között több, mint harminc napra megszűntek. Ennek következtében és a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdése szerinti hathónapos jogvesztő határidő elmulasztása miatt az indítványozó a 2017. március 17-ét megelőző fogvatartási időszakra nem volt jogosult kártalanításra. Így az elsőfokú bíróság csak a 2017. június 20. és 2017. augusztus 19. közötti időszakot érintően vizsgálta érdemben az indítványozó kártalanítási kérelmét. Az indítványozó fellebbezése folytán eljáró Kecskeméti Törvényszék 3.Bpkf.426/2018/2. számú végzésével az elsőfokú bíróság határozatát helybenhagyta.
- [4] A bírósági végzések következtében a 2015. február 20. és 2017. március 19. közötti időszak vonatkozásában nem kerülhetett sor az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt kártalanítás megállapítására. Az indítványozó álláspontja szerint a bírósági végzések ellentétesek az Alaptörvény XXIV. cikk (1) és (2) bekezdéseivel és a XXVIII. cikk (1) bekezdésével.
- [5] Az indítványozó okfejtése szerint a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdésében foglaltak olyan egyoldalú kötelezettséget rónak a kérelmezőre, amelynek a fogvatartása során nem tud eleget tenni. Nincs ugyanis a fogvatartottnak lehetősége arra, hogy a fogvatartás ideje alatt az elhelyezési körülményeit olyan módon felmérje, hogy azok alapvető jogokat sértő jellegét érintően teljes bizonyossággal állást tudjon foglalni, illetőleg, hogy a körülmények változásának a mértékét meg tudja állapítani. Az elhelyezési körülmények időleges megváltozása ugyanakkor –, amennyiben az időtartama a 30 napot meghaladja – meghatározza a kártalanítás előterjesztésére nyitva álló határidőt, amely határidő elmulasztása a kártalanítás lehetőségének az elvesztéséhez vezet. A jogszabály nem tartalmaz arra vonatkozó előírást, hogy az elítéltet az elhelyezési körülmények megváltozásáról miként kell, illetőleg kell-e tájékoztatni. Ilyen tájékoztatás hiányában ugyanakkor nem várható el a fogvatartottól, hogy felmérje, az aktuális körülményei megfelelnek-e a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendeletben (a továbbiakban: IM rendelet) előírtaknak. A fogvatartott csak a kártalanítási kérelem benyújtását követően kerül olyan helyzetbe, hogy megtudja, az elhelyezési körülményei mikor feleltek meg az IM rendelet követelményeinek. Ilyen információhoz továbbá a fogvatartott a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz előterjesztésével sem jut. Ennek következtében a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdése az indítványozó megítélése szerint sérti az indítványban megjelölt alaptörvényi rendelkezéseket, valamint az indítványozó és a vele hasonló helyzetben lévő elítéltek alkotmányos jogait.

- [6] Utalt az indítványozó arra is, hogy a jogsérelmet nem csupán a bírói döntés, hanem a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdésében rögzített szabályozás is előidézte. Kérte ezért az Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 28. §-ának alkalmazásával térjen át a normaszöveg alkotmányossági vizsgálatára és az Abtv. 26. §-a alapján azt is folytassa le.
- [7] 2. Az alkotmányjogi panaszt az indítványozó utóbb előterjesztett beadványában azzal egészítette ki, hogy a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdése az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésével is ellentétes.
- [8] A támadott jogszabályi rendelkezés az indítványozó szerint a fogvatartott kötelezettségévé teszi annak folyamatos vizsgálatát, hogy az elhelyezési körülményeiben bekövetkezett-e olyan változás, amelynek következtében az alapvető jogokat sértő körülmények megszűntek, és azáltal az igényérvényesítésre nyitva álló jogvesztő határidő megnyílt. Mivel ugyanakkor a változásról a fogvatartott nem kap a büntetés-végrehajtási intézettől tájékoztatást, annak mértékét, vagyis azt, hogy a jogszabályi követelmények az esetében teljesülnek-e, csak megbecsülni tudja. A szabályozás az indítványozó álláspontja szerint alkalmas arra, hogy korlátozza a fogvatartottak jogorvoslati jogának a gyakorlását, hiszen objektív adatok és tények hiányában nem tudják megítélni, hogy a kártalanítási igény előterjesztésére a határidő esetükben mikor nyílik meg.
- [9] Rámutatott az indítványozó, hogy a Bv. tv. 10/A. § (6) bekezdése kifejezetten előírja: ha az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény hosszabb időn át fennáll, három hónapon belül újabb panaszt előterjeszteni nem kell.
- [10] A fogvatartott tehát, amennyiben az elhelyezési körülményeit alapvető jogait sértőnek tartja, háromhavonta terjeszt elő panaszt a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokához.
- [11] A panaszt a benyújtástól számított tizenöt napon belül kell elbírálni. Így ha a fogvatartott az irányadó jogszabályi rendelkezéseket betartva jár is el, fennáll a lehetősége annak, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszűnéséről csak hónapok elteltével értesül. Ennek következtében a jogorvoslatihoz való jog gyakorlásának a lehetősége – a nyitva álló időtartam rövidülése miatt – jelentősen szűkül. Az indítványozó következtetése szerint a hatályos szabályozás lerövidíti a kártalanítási igény érvényesítésére biztosított törvényi határidőt, ezáltal korlátozza a jogorvoslatihoz való jog gyakorlását.
- [12] Az indítványozó azon túl, hogy a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdésének az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésébe ütközését részletesen kifejtette, nem fogalmazott meg indítványt az Abtv. 26. §-a szerinti alkotmányjogi panasz eljárás lefolytatására és nem kérte a támadott jogszabályhely megsemmisítését.
- [13] 3. Az Alkotmánybíróság az indítvány alapján megvizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz befogadható-e, vagyis megfelel-e az Abtv.-ben foglalt, a panaszok befogadhatóságára vonatkozó kritériumoknak.
- [14] A befogadhatóság feltételeit vizsgálva az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az indítvány az alábbiak szerint nem felel meg az alkotmányjogi panasszal szemben támasztott követelményeknek.
- [15] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. Az indítványozó jogi képviselője a Kecskeméti Törvényszék másodfokú végzését a tértivevény tanúsága szerint 2018. június 27-én vette kézhez. Így megállapítható, hogy az indítvány előterjesztése – 2018. augusztus 22-én – határidőben történt.
- [16] Az indítványozó jogi képviselője eljárási jogosultságát az indítványhoz csatolt meghatalmazással megfelelően igazolta, így az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (6) bekezdése szerinti előírásnak is megfelel.
- [17] Eleget tesz továbbá az indítvány az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében a határozott kérelemmel összefüggésben rögzített feltételeknek, mivel megjelöli az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (Abtv. 27. §) és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [XXIV. cikk (1) és (2) bekezdés, XXVIII. cikk (1) bekezdés], valamint azokkal összefüggésben a sérelem lényegét. Meghatározza továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálandó konkrét bírói végzéseket, okfejtést tartalmaz ezek alaptörvény-ellenességéről, valamint kifejezett kérelmet fogalmaz meg a megsemmisítésükre.
- [18] Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) és (2) bekezdései alapján ennek ellenére nem volt helye az érdemi vizsgálat lefolytatásának. Az utalt alaptörvényi rendelkezések ugyanis a közigazgatási hatósági eljárás vonatkozásában fogalmazzák meg a tisztességes eljárás követelményét, így az indítvány alapjául szolgáló bírósági eljárás és ezen alaptörvényi rendelkezések között nincs összefüggés. Az indítvány ezen elemét ezért az Alkotmánybíróság érdemben nem vizsgálta.
- [19] Utal rá az Alkotmánybíróság, hogy a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdésének az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésével való összhangja arra irányuló kifejezett indítvány hiányában nem volt vizsgálandó. Az Alkotmánybíróság

ugyanis az Abtv. 51. § (1) bekezdése értelmében az arra jogosult indítványa alapján jár el, és az Abtv. 52. § (2) bekezdése alapján a vizsgálata az indítványban megjelölt alkotmányossági kérelemre korlátozódik. Az indítványozó a Bv. tv. támadott rendelkezése kapcsán nem indítványozta az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti panaszeljárást – csupán azt kérte, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 28. §-a alapján eljárva térjen át a normaszöveg vizsgálatára – így az Alkotmánybíróságnak a bírósági eljárásban alkalmazott jogszabály alaptörvényellenességét nem kellett vizsgálnia.

- [20] Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja továbbá az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen az Abtv. 27. §-a szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. §-ok szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott.
- [21] Az indítvány eleget tesz az Abtv. 27. §-ából fakadó feltételeknek, mivel a kártalanítási kérelem alapján indult eljárást lezáró jogerős döntés ellen irányul, az indítványozó a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. A támadott döntéseket érintően továbbá az indítványozó alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosultnak tekinthető, és figyelemmel arra, hogy az általa előterjesztett kártalanítási kérelmet utasították el a bíróságok, nyilvánvalóan érintett is.
- [22] 4. Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának az is feltétele, hogy az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [23] Az indítványozó a kártalanítási kérelem részleges elutasításával összefüggésben az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében garantált bírósághoz fordulás jogának a megsértését sérelmezi.
- [24] Az Alkotmánybíróság értelmezésében a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen {7/2013. (III. 1.) AB határozat Indokolás [24], 36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [69]}. A jogalkotó megállapíthat olyan feltételeket, amelyek esetén kizárja annak lehetőségét, hogy a fél vélt vagy valós jogi igényét bírósági úton érvényesítse. A perindítási akadályok szabályozása során azonban a jogalkotónak figyelemmel kell lennie a bírósághoz fordulás jogának érvényesítésére is, mint az állam kötelezettségére. Ez következik az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [71]}.
- [25] A bírósághoz fordulás jogából fakadó követelmények érvényesítése ugyanakkor az Alkotmánybíróság eljárásában nem csupán a jogalkotóval, hanem a jogalkalmazóval szemben is vizsgálható. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontjából, valamint az Abtv. 27. §-ából fakadóan ugyanis a bíróságok döntései és az Alaptörvény rendelkezései közötti összhang biztosítása végső soron az Alkotmánybíróság kötelessége. Ebből következően –, ahogyan arra az Alkotmánybíróság korábbi döntéseiben is utalt – az Alaptörvényben megfogalmazott tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerének elemei a magyar jogrendben olyan alkotmányos mércét jelentenek, amely a jogszabályi környezetben túl az egyedi ügyben hozott bírói döntések megítéléséhez is alapul szolgálnak {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [26]}.
- [26] A Bv. tv. indítványban is hivatkozott rendelkezései értelmében az indítványozónak törvényben biztosított lehetősége volt arra, hogy az alapvető jogait sértő elhelyezési körülmények miatt kártalanítási igénnyel lépjen fel, és ezt az igényét bíróság előtt érvényesítse. Az indítványozó a bírósághoz fordulás jogát ugyanakkor álláspontja szerint csak részlegesen gyakorolhatta. Annak következtében ugyanis, hogy az indítványozó alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményei 2017. március 17. és 2017. június 19. között több, mint harminc napra megszűntek, és a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdése szerinti hathónapos jogvesztő határidő eltelt, az indítványozó a 2017. március 17-ét megelőző fogvatartási időszakokra nem volt jogosult kártalanításra. Így az elsőfokú bíróság csak a 2017. június 20. és 2017. augusztus 19. közötti időszakot érintően vizsgálta érdemben az indítványozó kártalanítási kérelmét. Az indítványozó állítása szerint a kártalanítás lehetőségétől azért esett el, mert fogvatartottként nem kapott tájékoztatást a fogvatartási körülményei megváltozásáról.
- [27] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozónak a kártalanítási kérelme alapján hozott bírósági határozatokat érintő sérelmei elsősorban a bíróságok mérlegelési jogkörébe tartozó, vagyis jogalkalmazási kérdésekre irányulnak, amelyeknek érdemi alkotmányossági felülbírálatára a bírósághoz fordulás joga nem adhat

alapot. Az indítványozó az alkotmányjogi panasszal azt kívánta elérni, hogy a bíróság által eldöntött tény- és jogkérdéseket – nevezetesen a kártalanítás alapjául figyelembe vehető időtartamot – az Alkotmánybíróság a bíróság álláspontjától eltérően értékelje. Az indítványozó tehát a bírósághoz fordulás joga állított sérelmén keresztül valójában a számára kedvezőtlen bírói döntés tartalmi, törvényességi szempontú kritikáját adta.

- [28] Ezen túlmenően az indítványozó az alkotmányjogi panaszban nem állított olyan pontosan körülírt, releváns alkotmányjogi érvekkel alátámasztott alaptörvény-ellenességet, amelyet alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként lehetne értékelni, vagy amely a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vetne fel.
- [29] Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz érdemi vizsgálatának az Abtv. 29. §-a alapján nem volt helye.
- [30] 5. Mivel az Alkotmánybíróság az indítvány vizsgálata alapján arra a megállapításra jutott, hogy az nem felel meg az alkotmányjogi panaszok befogadhatóságával szemben támasztott követelményeknek, az alkotmányjogi panasz befogadását az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdései alapján eljárva az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontjaira figyelemmel visszautasította.

Budapest, 2019. május 7.

Dr. Horváth Attila s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1359/2018.

